

Braća i sestre djece s posebnim potrebama

Braća i sestre su kao udžbenik obiteljskih života djece i adolescenata, i cijeli opus spisa u njemu bi bila njihova uloga u zajedničkim, svakodnevnim iskustvima kao što su partnerstvo, ugledanje, podupiranje i suprostavljanje (McHale, Kim i Whiteman, 2006).

Odnos braće i sestara

Djeca, rastući sa svojom braćom i sestrama uče se kako izražavati niz emocija, kako "primati i davati", dobivaju društvo i podršku, pomažu si u učenju i savladavanju socijalnih vještina.

U trenucima svađe i rivalstva: uče se dijeljenju, pregovaranju, suočavanju sa osjećajima srdžbe i zavisti, rješavanju problema riječima (Canter, 2003).

Ono što ovaj odnos čini toliko jedinstvenim jest činjenica da, osim genetskog nasljeđa, braća i sestre dijele sociokulturalno i obiteljsko porijeklo, uzimajući u obzir i različita iskustva koja su utjecala na oblikovanje njihovih vrijednosti, stavova i uvjerenja (Ćubela Adorić, 2006). Druga bitna stavka je dugotrajnost ovog odnosa, kao i njegov neosporan utjecaj na sveukupan razvoj ličnosti ne samo u dječjoj i adolescenskoj dobi nego i odrasloj dobi.

Teškoće s kojima se mogu suočavati brat/sestra djeteta s posebnim potrebama

Odrastajući zajedno braća i sestre utječu jedni na druge kroz usvajanje vještina i različitih oblika ponašanja. Kroz odnos sa braćom i sestrama, djeca uče mnoga ponašanja, socijalne vještine, uče izražavati niz emocija i „igraju“ veliku ulogu u međusobnim životima, što naravno može podrazumijevati (uzimajući u obzir faktore i okolnosti sa kojima se suočava pojedina obitelj) da imati brata ili sestru s posebnim potrebama može utjecati na promjenu tih odnosa ili na samog pojedinca.

Kod djece tipičnog razvoja u obitelji se često mogu razviti nepovoljni osjećaji poput:

- **Krivnja;** jer su oni ti koji su „bez posebne potrebe“
- **Ljutnja;** zbog osjećaja da moraju ispuniti velika očekivanja
- **Zapostavljenost**
- **Izolacija;** zbog nedostatka informacija i neuključenosti u obiteljsku situaciju ili zbog toga što ne žele „zamarati roditelje“ svojim problemima koji su neusporedivo mali prema onima koje ima brat/sestra
- **Strah i zabrinutost;** zbog promatranja roditelja u stresnim situacijama
- **Gnjev;** jer je dijete s posebnim potrebama postalo fokus roditeljske pažnje, jer su mu dozvoljena ponašanja koja nisu ostaloj djeci
- **Mogu stvarati i negativne reprezentacije slike o sebi** što za posljedicu može imati pojavu emocionalnih i motivacijskih problema kao i pojavu nepoželjnih oblika ponašanja

U kojoj mjeri će brat ili sestra djeteta s posebnim potrebama doživljavati emotivne i socijalne teškoće ovisi i od njegove osobnosti, povezanosti sa bratom/sestrom i sveukupnoj obiteljskoj klimi (Dare i O'Donovan, 2002).

Što učiniti?

- **Prepoznati i potvrditi vlastite osjećaje i potrebe, odvojiti vrijeme samo za sebe**
- **Prihvatiti pomoć i podršku**
- **Ne stavljati pred djecu tipičnog razvoja veliku količinu odgovornosti i obaveza (djeca su djeca i mogu/ trebaju prihvatiti određenu količinu odgovornosti i obaveza)**
- **Prihvatiti djetetove negativne osjećaje, razgovarati s njim o tome**
- **Pružiti djetetu slobodu u izražavanju i pozitivnih i negativnih emocija koje osjećaju, pomoći im u njihovom razumijevanju i prihvaćanju**
- **Provoditi nasamo vrijeme sa djetetom tipičnog razvoja**
- **Pružiti djetetu jasne informacije o posebnoj potrebi koju njegov/njezin brat/sestra ima**
- **Pružiti im pomoć i podršku (ukoliko je potrebno) u interakciji s bratom/sestrom s posebnim potrebama**
- **Uključiti dijete u donošenje obiteljskih odluka kad god je to moguće**
- **Osigurati djetetu i poticati ga da ima vlastite hobije i aktivnosti van obiteljskog života**

Pozitivne značajke ovog odnosa

Braća i sestre djece s posebnim potrebama:

- često gaje osjećaje lojalnosti i ponosa prema svome bratu/ sestri s posebnim potrebama
- često biraju pomagačke profesije
- imaju pozitivan odnos prema različitostima
- razvijaju vještine zastupanja i samozastupanja
- razvijaju pozitivne vještine poput tolerancije i altruizma kao i sustava vrijednosti koji naglašava ulogu obitelji u životu
- imaju pozitivnu sliku o sebi

Podrška braći i sestrama se javila kao potreba i odgovor na njenu potražnju samih roditelja i stručnjaka koji rade s osobama s posebnim potrebama. Cilj je obraćanje pažnje na važnost i pružanje podrške emocionalnom razvoju djeteta, kao i davanje djeci informacija o stanju/teškoći s kojim se suočava njegov/njezin brat ili sestra.

Izvori:

- ✓ Carpenter, B (2012). Families in context. New York: Routledge.
- ✓ Canter, L. (2003). Suparništvo između braće i sestara. Zagreb: Naklada Kosinj.
- ✓ Čubela, Adorić, V. (2006). Prisni odnosi u odrasloj i starijoj dobi, U:K. Lacković- Grgin i V. Čubela Adorić (UR). Odabrane teme iz psihologije odraslih (str.161-215). Jastrebarsko: Naklada Slap.
- ✓ Dare, A. i O'Donovan, M. (2002). Good practice in caring for young children with special needs.
- ✓ Meyer, D., Vadasy, P.,F. (2000): Sibshops; Workshops for Siblings of Children with Special Needs, P.Brookers Publishing Co., Baltimore, USA

Pripremila: Marija Petričević, edukacijski rehabilitator